

Søndag 15. august 1993 **Aftenposten**

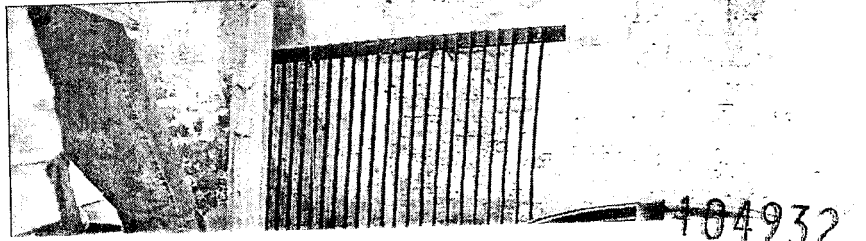
Foto: ERIK JEPSEN

OVERRASKELSEN: Den flate flasken som var gjemt i grunnmuren, viste seg å inneholde dette følgeskrivet og kopier av Vidkun Quislings siste brever.

Fant ukjent Quisling-brev

Kopier av Vidkun Quislings siste brever er funnet i en flaske gjemt i grunnmuren på en gård i Danmark.

MORTEN BEITER

104932

Det ene av brevene er helt ukjent for norske historikere. Det er et avskjedsbrev hvor han overgir sin kone Maria i varetekt til lederen av den nazistiske forening Kristen Samling, grosserer Halvor Holter.

Under okkupasjonen var dette en liten gruppe av utstøtte danske og norske kristne som hadde samlet seg under hakekorset. De var uten særlig betydning, en bisarr parentes i okkupasjonshistorien. Brevene tyder imidlertid på at det var en langt tettere forbindelse mellom Quisling og Kristen Samling enn man hittil har vært klar over.

Anders Andersen fra Ringkøbing vest i Danmark gjorde et oppsiktsvekkende funn under arbeidet med å sette i stand sin nyervervede gård: Fra et hull i muren falt det ut en flat flaske som inneholdt sammenrullede papirer. Flasken var i stykker, og fuktighet hadde trukket inn i papirene. Men det meste av teksten kunne stadig tydes.

Det ytterste arket var et brev med logo i rødt og svart, formet som et jernkors med rund fot og med et vanlig kors inne i og med ordene «Kristen Samling».

Med voksende forundring leste Andersen en maskinskrivet hilsen fra fortiden: «Dette er ordrett kopi av Vidkun Quislings siste brev til sin hustru Maria Quisling og Halvor Holter, skrevet fra Møllergaten 19 få dager før hans henrettelse, de to brevene jeg har fått overlevert av fru Quisling og lovet henne å oppbevare dem for henne til den dag de kan offentliggjøres. For å bevare dette historiske dokument for etterlektten, beskyttet mot brann og annen forgjengelighet, er det av meg egenhendig innmurt her i denne flasken».

De andre brevene i flasken var ganske riktig avskrifter av brever fra den dødsdømte norske førers fengselscelle, skrevet kort tid før han ble henrettet på Akershus festning i Oslo 24. oktober 1945. Det ene var Quislings avskjedsbrev til sin kone Maria. Det andre var hans religiøse testamente med tittelen «Den evige rettferdighet». Det tredje var nok et avskjedsbrev. Her overgir han sin kone Maria i varetekt til

KONTAKTEN: Vidkun Quislings brev tyder på at en tettere forbindelse mellom Quisling og Kristen Samling enn man hittil har vært klar over.

lederen av den kristne-nazistiske legmannsforening Kristen Samling, en parfymegrossist fra Oslo ved navn Halvor Holter.

Bisarr cocktail

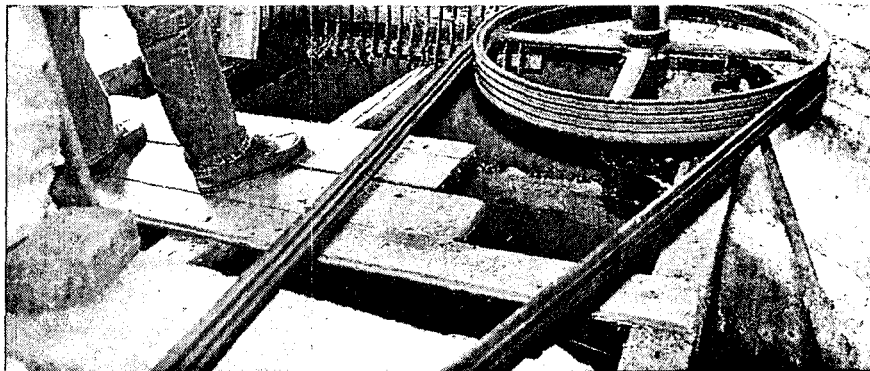
Brevene er kjent fra før, med unntagelse av det siste. De utgjør, sammen med det ytterste arket, nøkkelen til en flik av den norske og danske okkupasjonstidens historie. En parentes hvor religiøs fanatisme og nazisme er blandet i en bisarr cocktail som nylig hadde overlevet den annen verdenskrig, men som for lengst var gått i glemmeboken da Anders Andersen slo hammeren i muren.

Avsenderen av flaskeposten var den danske indremisjonmann og nazist Frederik Nielsen, som i 1944 hadde stiftet den danske avdeling av Kristen Samling på oppfordring fra lederen av norsk Kristen Samling, Halvor Holter.

Kontakten mellom de norske og danske kristne nazister ble opprettet etter at den danske møbelfabrikant Frederik Nielsen tidligere i 1944 hadde fått inn en artikkel i Aftenposten om «Den kristne menighet og tidens politiske kamp». Her beklaget han at de kristne nazister ble utstøtt fra de kristne samfunn som de hadde tilhørt før «bekjennelsen» til nazismen.

Begeistring

Artikkelen utløste begeistring hos den 45 årige parfymegrossist Holter. Han skrev straks et brev til Nielsen: «Vi nasjonalsindede kristne her oppe i Norge har nok anet, at vi hadde lidelsesfeller i Danmark. Deres artikkel har gitt oss full forståelse av at dere har gjennomgått de samme prøvelser som vi – ja, kanskje større. Vor åndelige bevegelse Kristen Samling er i sterk vekst. Den begynte med at en «håndfull» mennesker, ensomme og forstøtte fra sine tros-

DØDSFALL: Frederik Nielsen døde i dette turbinhuset i 1957, på hjulet med de fire eikene som ligner på de norske nazistenes symbol under krigen.

Foto: ERIK JEPSEN

samfund, fandt hverandre til en andakt og er nu vokset til en landsomfattende bevegelse».

Holters bakgrunn

Halvor Holter hadde vært medlem av Quislings nazistiske parti, Nasjonal Samling, siden starten i 1933 og medstifter av den religiøse avlegger Kristen Samling i 1941. Han fortalte om sin forening at «vi har ingen organisasjon, utenom ledelsen, og intet medlemskap. Arbeidet drives ved sammenkomster (gjernene bibeltimer) av de forskjellige lokale vennekretser, og så avholder vi hver sommer et stevne med deltagere fra hele landet...Til sommerstevnene har der gjerne deltatt ca. 500 «medlemmer». Dette er jo ikke imponerende tall, men så er det jo også bare begynnelsen...Jeg tror, nei, jeg er overbevist om at De ved Guds hjelp vil kunne skape en lignende bevegelse i Danmark...Heil og Sæl. Halvor Holter».

Brevet ble starten

Holters oppmuntrende brev ble starten på «Kristen Samling i Danmark», som ble foreningens fulle navn. I løpet av det siste okkupasjonsåret tok den nyvalgte landsleder Frederik Nielsen flere ganger den farefulle ferd til Norge for å møte Halvor Holter og sine øvrige trosfeller. Ved en anledning – i januar 1945 – deltok han i en gudstjeneste i Oslo domkirke og overbrakte en hilsen fra «nasjonalsindede kristne i Danmark».

Nordmennene avla også

en visitt i Danmark. De sendte en ung, vakker og eventyrlysten kvinne, og etter hennes første besøk i fabrikanthjemmet i Aars hadde Frederik Nielsen en ekstra grunn til å holde den norske forbindelsen varm: Hun var blitt hans elskerinne.

Møtte Maria

Hvorvidt Halvor Holter noen gang introduserte Nielsen for Quisling er uvisst. Men i følge Nielsens brev i flasken møtte han Maria Quisling minst en gang, så det er sannsynlig at han også må ha lært føreren selv å kjenne.

Det hele fikk en brå slutt i mai 1945 da den tyske okkupasjonsmakten kapitulerte og de kristne nazistene måtte innse at hakekorstoget var tapt. Makteløse måtte de se på at de seirende hedningene forberedte det endelige oppgjør med deres store forbilde, Vidkun Quisling, som satt fengslet i Oslo-politiets hovedkvarter i Møllergaten 19. Etter henrettelsen på Akershus, besøkte Frederik Nielsen sine trosfeller i Norge minst én gang. Han møtte også Maria Quisling og Halvor Holter og bragte avskriftene av den norske førers siste brever i sikkerhet i Danmark.

Blant relikviene som ble murt inn i hans hus, var avskriften av det personlige brevet til Halvor Holter, hvor Quisling takker for «vennlighet og bistand» og ber Holter ta seg av Maria.

«Guds vilje skjer»

«Kanskje kunde dere også få noen andre venner og

kjente til å støtte op om hende. Ikke minst tror jeg det var godt om hun kunne bli fort inn i kristne kretser...Hvad mig angår – så ser jeg min skjæbne i Guds imøte i tillid til at Guds vilje skjer», skrev Quisling til Holter 12. oktober, 12 dager før dødsdommen ble eksekvert.

Dette er den eneste kjente kopi av brevet som forteller om de nære som ad som var mellom Kristen Samling og Quisling. Originalen må Holter ha tllintetgjort eller tatt med seg da han i etterkrigsårene lot Maria Quisling være Maria Quisling og i stedet kastet seg over menighetsarbeide i Chaco i Argentina.

Slutten

Dansk Kristen Samling fortsatte ennå en tid. Etter at relikviene var bragt i sikkerhet i muren, lyktes det Frederik Nielsen å reorganisere i hvert fall deler av foreningen. Men etter 1947 er det ikke spor av aktivitet. Det eneste som er tilbake, er den innmurte flasken som var slengt ut på tidens hav av en annen på en ideologisk øy. Den ble sendt av gårde med håp om oppreisning, mens den strandede ventet på at øyene rundt ham ville vokse sammen til fastland.

Men den dag fikk Frederik Nielsen aldri oppleve. I 1957 ble han funnet adbrukt og stivfrossen på et turbinhjul med fire eiker, lik soltegnet som de norske nazistene hadde som sitt symbol. Politiet konkluderte med at dødsfallet var en arbeidsulykke.